

Νήσος Πρώτη

για φανατικούς περιηγητές

Κοντεύαμε πια να πιστέψουμε ότι δεν μας συμπαθούσαν οι ανέμοι του Ιονίου. Τρεις φορές τα τελευταία χρόνια βρεθήκαμε από την μακρινή Θεσσαλονίκη στις δυτικές παραλίες της Μεσσηνίας, ανάμεσα στους Γαργαλιάνους και στην Πύλο. Αγναντεύαμε απέναντί μας, τα δύο ακατοίκητα μικρονήσια, την **Σφακτηρία** και την **Πρώτη**. Μα, παρ' όλη την επιθυμία μας να βαδίσουμε στο κατάφυτο έδαφός τους, στάθηκε αδύνατον. Και τις τρεις φορές που το επιχειρήσαμε, μας το αρνήθηκαν οι

εχθρικοί πουνέντηδες, μαϊστροι, και γαρμπήδες του Ιονίου.

Ως τα τέλη του φετινού Μάρτη. Τότε ο καιρός, αποκαμωμένος από τις απανωτές τρικυμίες και τα μποφόρια, πεθύμησε μια μικρή ανάπαυση κι αυτός. Δυο μερούλες μόνο, όχι παραπάνω. Για μας ήταν αρκετές. Προλάβαμε να γνωρίσουμε την παράξενη γοητεία, την άγρια ομορφιά των δύο νησιών. Ποια είναι όμως αυτά τα δυσπρόσιτα μικρονήσια της Μεσσηνίας; Τι κρύβεται ανάμεσα στους πυκνούς θάμνους που,

Κείμενο: **Θεόφιλος Μπασγιουράκης**, Φωτογραφίες: **Ανδρέας Γκόνης, Άννα Καλαϊτζή**

όμοιοι με ζούγκλα, έχουν καταπνίξει κάθε κομμάτι γης πάνω από την βραχώδη ακτογραμμή; Και, ακόμα, ποια ιστορικά γεγονότα είναι συνδεδεμένα με το παρελθόν της Σφακτηρίας και της Πρώτης;

Για όλα αυτά τα ερωτήματα, ανιχνεύσαμε και βρήκαμε απαντήσεις σε διάφορες πηγές, γραπτές και προφορικές. Ωστόσο, αυτό που ήταν αδύνατο να μας μεταδώσουν οι πηγές μας, ήταν οι ζωντανές πνοές του ανέμου, ο βρυχηθμός των κυμάτων και η τραχύτητα του εδάφους, ο αχανής ορίζοντας του Ιονίου

πελάγους. Και επιπλέον, μια αίσθηση απόλυτης μοναχικότητας, που για κάποιες ώρες μας έκανε να νιώσουμε προνομιούχοι ερημίτες των δύο νησιών. Ήταν μια εμπειρία που είχε τη δική της ξέχωρη γοητεία.

Ανακαλύπτοντας την Πρώτη

27 του Μάρτη. Από τις πρώτες πρωινές ώρες αρχίζουν να εμφανίζονται σημάδια κόπωσης οι ισχυροί δυτικοί άνεμοι του πελάγους.

Ένας απέραντος συμπαγής βράχος εκτείνεται σ' όλο το μήκος της ακτογραμμής του νησιού.

- Πιστεύω πως σήμερα θα μας κάνει ο καιρός τη χάρη, λέει ο **Γιάννης Τεριζάκης**, ο καπετάνιος μας για την Πρώτη.

Τον συναντάμε μεσημεράκι, στο λιμάνι της **Μαραθόπολης**, μια δρασκελιά από το νησί (1).

Βγαίνουμε από το λιμάνι με το 12μετρο σκάφος «ΛΑΜΠΡΟΣ». Η ένταση του ανέμου έχει πέσει, η πελαγίσια φουσκοκονεριά, ωστόσο, εξακολουθεί να ταράζει την επιφάνεια του νερού. Βάζουμε πλήρη για το βόρειο άκρο του νησιού, το ακρωτήριο «**Κεφάλι**».

- Το σχήμα του νησιού θυμίζει **κροκόδειλο**, λέει ο Γιάννης. Εμείς τώρα πάμε στο κεφάλι. Στο κέντρο βρίσκεται το ογκώδες σώμα και στην νότια άκρη η ουρά.

Μερικά λεπτά μετά πλησιάζουμε στο Κεφάλι. Βράχος πελώριος, φοβερός στην όψη, συναγωνίζεται σε αγριότητα το ρύγχος του κροκοδείλου. Κανείς ναυτικός δεν θα 'ταν ευτυχισμένος αν ναυαγούσε εδώ. Εξίσου αγριωπή είναι και η θάλασσα. Καθώς κάνουμε να καβατζάρουμε τον

κάβο και να βγούμε στην εξωτερική, δυτική πλευρά, μας υποδέχονται κύματα αφρισμένα και όχι απλή φουσκοκονεριά.

- Το φανταζόμουν, σχολιάζει ο Γιάννης, δεν έχει πέσει ακόμα ο καιρός. Είναι αδύνατον να πραγματοποιήσουμε τον γύρο του νησιού. Κρίμα! Γιατί η δυτική είναι η πιο άγρια, η πιο θεαματική πλευρά. Για σήμερα θ' αρκεστούμε στην ανατολική, προστατευμένη ακτογραμμή.

Ξεκινάμε την πορεία μας προς τον νότο. Ήδη το ογκώδες σώμα του «κροκοδείλου» μας έχει θέσει υπό την απόλυτη προστασία του, πλεύουμε σε μπουνάτσα. Η ακτή είναι αλίμενη και βραχώδης. Πάνω από την γραμμή των βράχων είναι κατάφυτη από σχοίνους και φλόμους. Λίγο πιο κάτω δημιουργείται ένας ορμίσκος. Τα νερά είναι βαθειά και διαυγή.

- Το σημείο αυτό λέγεται «**Γραμμένο**», εξηγεί ο Γιάννης. Κι αν αναρωτιέστε γιατί,

1. Ο δίαυλος που χωρίζει την Μαραθόπολη απ' την Πρώτη μόλις ξεπερνάει το 1 ναυτικό μίλι.

παρατηρείστε τους βράχους.

Πράγματι, στα λεία τοιχώματα των βράχων, διακρίνουμε πολλά βαθειά χαράγματα, με κεφαλαία γράμματα. Πάνω από τα χαράγματα, οι ασβεστολιθικοί βράχοι ορθώνονται κατακόρυφα, σε ύψος 50 σχεδόν μέτρων. Εδώ θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα αναρριχητικό πεδίο απάραμιλλης ομορφιάς.

Πλυσιάζουμε σε προφυλαγμένο όρμο με τοιμεντένιο μόλο. 200 μέτρα πιο πάνω, ανάμεσα στους θάμνους, ξεχωρίζει το μοναστηράκι της Παναγίας. Να και η «**Σπηλιά της Φώκίας**», με τυρκουάζ νερά.

- Η οικογένεια βγήκε για βόλτα, λέει ο Γιάννης. Είναι πανέμορφα ζώα, τα έχω δει πολλές φορές.

Πλυσιάζουμε στην μικροσκοπική παραλία της **Βουρλιάς**, την μοναδική αμμουδερή και τόσο φιλική παραλία του νησιού. Τα νερά είναι ήρεμα και απόλυτα διαυγή. Διαγράφεται καθαρά ο σκούρος όγκος ενός ναυαγισμένου πλοίου, βομβαρδισμένου από τους Ιταλούς. Ειν' ένα τοπίο πολύ

ιδιαίτερο, με βραχώδη πλαγιά που μοιάζει χτισμένη από τη φύση με πέτρες λαξευτές.

Ωστόσο, μετά τις πέτρες που λάξευσε η φύση, αποκαλύπτονται και πολλές άλλες, λαξευμένες από ανθρώπους. Είναι το **Τείχος της αρχαίας ακρόπολης** της Πρώτης. Καθώς παραπλεύουμε αργά την ακτογραμμή παρατηρούμε την ισχυρή τοιχοποιία, που με μήκος τουλάχιστον 100 μέτρων σώζεται στην κορυφή της μακρόστενης ράχης. Μιας ράχης κακοτράχαλης, που ξεκινάει πάνω από την παραλία της Βουρλιάς και χαμηλώνει προς τον νότο. Αυτό το τελευταίο τμήμα του νησιού ξεχωρίζει από το υπόλοιπο γιατί είναι τελείως άγονο και πετρώδες. Είναι η άγρια Ουρά.

Φτάνουμε στον κάβο «**Φανάρι**» με τον μικρό φάρο, στο νοτιότερο άκρο του νησιού. Εδώ, μας βρίσκουν τα απόνερα της φουρτούνας, που από το πρωί λυσομανάει σ' όλο το μήκος της δυτικής ακτογραμμής. Επιστρέφουμε λοιπόν σε πιο ήρεμα νερά.

Σχοίνοι, φλόμοι, ασβεστολιθικοί βράχοι και υπέροχα τυρκουάζ νερά.

Φωτ.: Ανδρέας Γκόνης

Όρμος Βουρλιάς. Η μοναδική αμμουδερή παραλία του νησιού, ιδανική για κολύμπι και καταδύσεις. Το περίγραμμα του ναυαγίου διαγράφεται στα διαυγέστατα νερά.

Μοναστήρακι Γοργοπηγής

Πλησιάζουμε στον όρμο της Παναγίας. Πλευρίζει ο καπετάνιος και πηδάμε στον τσιμεντένιο μόλο.

- *Μη μας περιμένεις Γιάννη, λέμε να περπατήσουμε λίγο στο νησί.*

Μας υποδέχεται αρχικά ένα εικονοστάσι με την εικόνα της Παναγίας. Ένα φαρδύ, ομαλό μονοπάτι ανηφορίζει ελαφρά προς το μοναστήρακι της **Κοίμησης Θεοτόκου Γοργοπηγής**. Το όνομά του οφείλει στην ομώνυμη εικόνα του **1832**, που βρέθηκε το **1984** στην βραχώδη ακτή.

Το χρονικό της εύρεσης, μού το αφηγήθηκε ο πατήρ **Χαράλαμπος Κοροβίλας**, ιερέας του Ναού της Μεταμόρφωσης, ακριβώς όπως το περιγράφει στο βιβλίο του ο **Θεόδωρος Κανελλόπουλος** (2). Σύμφωνα λοιπόν με την μαρτυρία του, ο ιερέας βρέθηκε την **24η Σεπτεμβρίου 1984** στο ξωκκλήσι της Πρώτης για τον εορτασμό της Παναγίας Μυρτιδιώτισσας. Μαζί του ήταν και γυναίκες από την αντικρινή Μαραθόπολη. Την νύχτα ο ιερέας είδε στο όνειρό του έναν καλόγερο να βγαίνει από την θάλασσα στην προβλήτα του νησιού, κρατώντας στα χέρια του κάτι απροσδιόριστο. Τότε ο ιερομόναχος Χαράλαμπος ζήτησε από τις γυναίκες να μεταβούν και να εξακριβώσουν τι συνέβαινε στην προβλήτα. Εκεί η **Ακριβή Τεριζάκη** εντόπισε την εικόνα της Παναγίας.

Στο σημείο εκείνο βρίσκεται το εικονοστάσι, που μας προϋπάντησε στο νησί, με αντίγραφο της εικόνας της Παναγίας Γοργοπηγής (3).

Το εκκλησάκι ανακαινίστηκε με την οικονομική συνεισφορά των κατοίκων και των ψαράδων της Μαραθόπολης, που έφτιαξαν επιπλέον ξενώνα, τραπεζαρία και κουζίνα. Το μοναστήρι είναι πολύ αγαπητό στους κατοίκους, που το ονόμασαν «**Παναγούλα**». Εγκαινιάστηκε από τον μακαριστό Μητροπολίτη Τριφυλίας και Ολυμπίας **Στέφανο** το **1986**, στις 29 Ιουνίου, ημέρα εορτασμού των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου. Στη διάρκεια του έτους τελούνται αρκετές λειτουργίες και τρεις πανηγύρεις: η πρώτη στις **14-15** Αυγούστου, η κεντρική στις **22-23**

Αυγούστου και η τρίτη στις **23-24** Σεπτεμβρίου, επέτειο εύρεσης της εικόνας.

Είμαστε... στον αέρα

Στην νότια πλευρά του το μοναστήρακι περιβάλλεται από φράχτη κατασκευασμένο με τσιμεντόλιθους. Ανάμεσα στον φράχτη και τους πυκνούς σχοίνους βρίσκουμε μια στενή δίοδο με κατεύθυνση δυτική. Αμέσως μετά συναντάμε την αρχή

Φωτ.: Ανδρέας Γκόννης

ενός στενού μονοπατιού. Είναι πετρώδες αλλά επίπεδο σχεδόν. Νότια διαγράφεται ένας πλατύς όρμος απόλυτα εκτεθειμένος στους δυτικούς ανέμους. Πάνω στις αιχμρές του πέτρες σπάζουν με αδιάκοπο μουγκρητό τα αφρισμένα κύματα του πουνέντε. Είν' ένα σκηνικό της φύσης τελείως διαφορετικό από την ηρεμία της θάλασσας στην ανατολική ακτογραμμή. Για μας όμως, τους πεζοπόρους του απομεινέμερου, με την ζέστη και τον ήλιο απέναντί

μας, οι δροσερές πνοές του ζέφυρου είναι πολύ επιθυμητές.

Το κυκλωμένο από πυκνή βλάστηση μοναστηράκι της Παναγίας Γοργοπηγής, δημοφιλέστατος τόπος προσκυνημάτων, λειτουργιών και πανηγυριών για όλη την περιοχή.

2. Θ. Κανελλόπουλου, "Παναγία η Γοργοπηγή Πρώτης Τριφυλλίας".

3. Η αυθεντική εικόνα του 1832 φυλάσσεται για λόγους ασφαλείας στην Μαραθόπολη.

Η Πατρίθια από το Μεξικό και ο Μάρκος από τη Γερμανία, ευτυχείς ραδιοερασιτέχνες στον υπαίθριο ραδιοφωνικό τους σταθμό "Πρώτη FM".

- Αν περπατήσετε στο νησί ίσως συναπα-
νήσετε και ένα νεαρό ζευγάρι αλλοδαπών
που έφερα το πρωί, είχε πει νωρίτερα ο
Γιάννης. Κουβαλούσαν κάποια αντικείμενα
βαριά, ήταν ραδιοερασιτέχνες ή κάτι τέτοιο.

Τα είχαμε ξεχάσει τα λόγια του Γιάννη.
Τα θυμηθήκαμε, όταν ξαφνικά διακρίναμε
μια λεπτή κατακόρυφη γραμμή που υψω-
νόταν πάνω από το βραχώδες έδαφος στο
φόντο του ουρανού.

- Πρέπει να είναι η κεραία, λέω στην Άννα.
Ας δούμε τι γίνεται εκεί πέρα.

Είκοσι περίπου λεπτά μετά την ανα-
χώρησή μας από το μοναστήρι φτάνουμε
κοντά στο δυτικό άκρο του νησιού. Έδα-
φος επίπεδο σχεδόν, κατάσπαρτο από αιχ-
μηρές πέτρες, που «φύτεψε» κατά χιλιάδες
η φύση στην τελείως άγονη γη. Σ' αυτό
το σεληνιακό τοπίο, που ακόμα κι οι πιο
σκληροτράχηλοι θάμνοι αποφεύγουν,
έχουν εγκαταστήσει οι ραδιοερασιτέχνες
φίλοι μας το σταθμό τους. Πρώτα συνα-
ντάμε την κοπέλα.

- Hello. Εσείς είστε το «**Ράδιο Πρώτη**»; την
ρωτάω στα αγγλικά.

- Ναι, και μάλιστα με παγκόσμια εμβέλεια,
απαντάει γελώντας και μας δίνει το χέρι.

- Είμαι η Πατρίθια από το Μεξικό.

- Α, από 'δω δίπλα δηλαδή. Και τι κάνετε
στη γειτονιά μας;

- Όχι εγώ, ο Γερμανός άντρας μου, ο **Μάρ-
κος**. Αυτός είναι ο τρελαμένος με τις ραδιοε-
πικοινωνίες. Εγώ απλώς τον ακολουθώ.

Πέντε μόλις μέτρα μακριά μας, με την
πλάτη γυρισμένη ο Μάρκος, δεν έχει
αντιληφθεί από την παρουσία μας το
παραμικρό, ζει σ' έναν τελείως δικό του
κόσμο. Μιλάει δυνατά, άλλοτε στα γερμα-
νικά, άλλοτε στ' αγγλικά, κάνει χειρονο-
μίες, ενθουσιάζεται, γελάει, απολαμβάνει
το κάθε δευτερόλεπτο της εναέριας επα-
φής του με άλλους ραδιοερασιτέχνες στις
εσοχαιές της υδρογείου.

- Σήμερα είναι εντυχισμένος, έχει μιλή-
σει μ' όλο τον κόσμο, εξηγεί η Πατρίθια, με
Ευρωπαίους, Αμερικανούς, Ασιάτες, Κανα-
δούς και ποιος ξέρει ποιους άλλους. Πολλοί
είναι φίλοι του παλιοί. Εσείς, όμως, τι κάνετε
εδώ; Πίστενα πως είμασταν οι μοναδικοί
κάτοικοι του νησιού.

Κάποτε εκινείτο. Σήμερα σκουριάζει στο έδαφος της Πρώτης.

Της εξηγούμε συνοπτικά. Ο Μάρκος, βέβαια, δεν έχει αντιληφθεί ακόμη την παρουσία μας. Είναι γραφικός με το πλατύγυρο καπέλο του, διπλωμένος κυριολεκτικά κάτω από την ομπρέλλα του, προορισμένη να προστατεύει ολημερίς το ανοιχτόχρωμο, βορειοευρωπαϊκό δέρμα του από τον ήλιο της Μεσογείου. Αποτελεί ένα συνολικό θέαμα τελείως απίθανο στο ερημονήσι, μοναδικό.

Κάποια στιγμή τον πλησιάζει η Πατρίθια και τον αγγίζει. Πετάγεται αλαφιασμένος. Μας ρίχνει μια έκπληκτη ματιά, ύστερα βγάζει -απρόθυμα- τα ακουστικά, ξεδιπλώνει το μακρύ, μουδιασμένο κορμί του και σπκώνεται να μας χαιρετίσει.

- Έμεινε κανείς που δεν μπόρεσες να μιλήσεις;

- Ε, βέβαια. Δεν είχα επαφή με κάποιες χώρες της Ασίας και Αφρικής.

Για τα επόμενα λεπτά αφήνουμε τον Μάρκος να μιλάει για το κόμπυ του. Μεγάκυκλοι, ραδιοσυχνότητες, σήματα ισχυρά και ασθενικά και τόσες άλλες έννοιες, άγνωστες σε μας, αποτελούν το οικείο περιβάλλον, μέσα στο οποίο ο

Μάρκος περνάει μερικές από τις πιο ευτυχισμένες ώρες της ζωής του. Τούτη η αφοσίωση ίσως από κάποιους θεωρηθεί υπερβολική. Είναι, ωστόσο, πολύ προτιμότερη -έστω και με τα όποια συνεπακόλουθά της- από μια άχρωμη, μέτρια και χωρίς ενδιαφέροντα ζωή.

- Και, για ποιο λόγο επέλεξες αυτό το ερημονήσι;

- Α, η **Πρώτη**, και μαζί μ' αυτήν το **Βενέτικο**, η **Σαπιέντζα**, η **Αγία Μαρίνα** είναι από τα πιο επιθυμητά στέκια των διεθνών ραδιοερασιεχνών.

- Ποια ώρα θα εγκαταλείψετε το νησί;

- Το σκάφος του Γιάννη θα έρθει στις εξήμιση ακριβώς. Εγώ, βέβαια, θα προτιμούσα να περάσω τη νύχτα μου εδώ. Δεν έχω όμως τα απαραίτητα εφόδια. Ίσως επιστρέψω μια άλλη νύχτα.

- Μη σας εκπλήσσει, παρεμβαίνει η Πατρίθια. Πολλές φορές μας βρήκε η νύχτα και το ξημέρωμα στις πιο απίθανες ερημιές. Να δούμε πόσο ακόμα θα το αντέχω.

Τους χαιρετάμε, χωρίς να τους αποχαιρετάμε. Άλλωστε στις εξήμιση θα επιστρέψουμε μαζί.

Η κακοτράχαλη γοητεία

Μας απομένουν λιγότερες από δύο ώρες. Ίσως προλαβαίνουμε να εντοπίσουμε τον αρχαίο πύργο, κάπου ψηλότερα από την αμμουδίτσα της Βουρλιάς. Με ζωηρό βήμα επιστρέφουμε στο μοναστήρι, σε 15 λεπτά ακριβώς.

- *Και τώρα, πού πάμε;* ρωτάει η Άννα.

- *Θα κινηθούμε νότια, παράλληλα με την ακτή. Πιστεύω πως θα βρούμε δίοδο ανάμεσα στους θάμνους.*

Μερικά μέτρα πιο πέρα, σ' ένα μικρό ξέφωτο, συναντάμε το πιο απίθανο, το πιο παράταιρο θέαμα, που θα περιμέναμε ν' αντικρύσουμε στο νησί: ένα αρχαίο... στρατιωτικό τζιπ, ανοιχτό, χωρίς πορτοπαράθυρα και παρμπρίζ, φαγωμένο από τη σκουριά. Πότε, πώς και ποιος το 'φερε, η μάλλον, το ανέβασε ως εδώ; Και κυρίως, γιατί; Σε ποιους ανύπαρκτους «δρόμους» του νησιού θα μπορούσε να αξιοποιηθεί ή να κινηθεί; Είναι προς το παρόν αναπάντητα ερωτήματα (4).

Με ευχάριστη διάθεση διεισδύουμε στους θάμνους, σχοίνους και φλόμους -κυρίως-, πολύ ψηλότερους απ' το μπό-

μας. Κάποια μικροξέφωτα ή ανοίγματα ανάμεσά τους αποδεικνύονται γρήγορα εντελώς παραπλανητικά. Ακόμα κι αν υπήρχε κάποτε οποιαδήποτε δίοδος, έχει εξαφανιστεί ολότελα από την μακρόχρονη αχρησία. Ωστόσο, και αποκλειστικά και μόνο για την «τιμή των όπλων», συνεχίζουμε τη μάχη με τα εμπόδια που έχει ορθώσει η φύση του νησιού.

Ένα 10λεπτο μετά, δεν έχουμε διανύσει ούτε 20 μέτρα, η ζούγκλα παραμένει συμπαγής και αδιαπέραστη. Νιώθουμε ξαφνικά ανίσχυροι, απογοητευμένοι και πολύ αγχωμένοι από την ώρα που απομένει. Δυστυχώς, στην «κλεψύδρα του χρόνου», τίποτε δεν μπορεί να σταματήσει τη ροή των κόκκων της άμμου. Αποφασίζουμε να ζητήσουμε τα «φώτα» του φίλου μας του Γιάννη. Μας απαντάει αμέσως.

4. Αργότερα πληροφορηθήκαμε από τον Γιάννη Τεριζάκη ότι το στρατιωτικό αυτό τζιπ μεταφέρθηκε στα μέσα της δεκαετίας του '80 από τους Γαργαλιάνους, ώστε να συνεισφέρει στην μεταφορά των οικοδομικών υλικών του μοναστηριού. Στη συνέχεια χάλασε και ξέμεινε για πάντα στο νησί.

Στην ακτή του Κατεργολίμανου. Σκέτη πέτρα.

Η απόκρημη πλαγιά με τον αρχαίο πύργο, αληθινός βιγλάτορας πάνω από την παραλία της Βουρλιάς.

- Ναι, υπάρχει ένα μονοπάτι που βγάζει ως τη Βουρλιά. Το έχει πρόχειρα διανοίξει και σημάνει με κίτρινη μπογιά ο **Μάικ**, ο Ελβετός συνεργάτης της COSTA NAVARINO, που έχει αναλάβει τις φυσιολατρικές δραστηριότητες της μονάδας. Με λίγη προσοχή θα εντοπίσετε την αρχή του, απέναντι από την είσοδο του μοναστηριού.

Με τις οδηγίες του Γιάννη δεν δυσκολευόμαστε να διακρίνουμε το άνοιγμα ανάμεσα στους θάμνους. Μερικά μέτρα μετά, εντοπίζουμε στο χορταριασμένο μονοπάτι μια μισοκρυμμένη πέτρα με κίτρινη μπογιά. Είμαστε σε καλό δρόμο. Βγαίνουμε από τους πυκνούς θάμνους και ακολουθούμε τα σημάδια με γενική κατεύθυνση Ν-ΝΔ. Η σήμανση είναι συνεχής, με κίτρινα σημάδια αλλά κάποιες φορές και με κούκους (μικρούς λιθωσωρούς). Πάντως, κάποια παρατηρητικότητα είναι απαραίτητη, γιατί η κίτρινη μπογιά πάνω στις πέτρες δεν είναι πάντα απόλυτα ορατή. Το μονοπάτι είναι κακοτράχαλο και πετρώδες, χωρίς ευτυχώς να είναι κουραστικό ή ολισθηρό.

Ένα περίπου δεκάλεπτο μετά, η πορεία μας χαμηλώνει στην ολότελα εχθρική, πέτρινη ακτή. Αν και αγχωμένοι με το χρόνο, έχουμε την πολυτέλεια ν' απολαμβάνουμε τις πνοές του ανέμου και τον ήχο των κυμάτων. Κάποια στιγμή όμως νιώθουμε το έδαφος να τρέμει ανεξήγητα κάτω από τα πόδια μας. Ταυτόχρονα, σχεδόν, από τα έγκατα των βράχων αναδύεται ένα βαρύ, υπόκωφο βουητό. Είναι η θυμωμένη θάλασσα που δημιουργεί αυτόν τον υποχθόνιο ήχο στις κρυφές θαλασσοσπηλιές. Πού και πού δημιουργούνται και εκτοξεύονται από τις στενές σχισμές θεαματικοί πίδακες νερού. Τούτη η ακτή ανήκει στον όρμο **Κατεργολίμανο**, την τραχύτητα του οποίου παρατηρούσαμε όταν νωρίτερα πεζοπορούσαμε προς τα δυτικά. Ήδη ανηφορίζουμε την πλαγιά με κατεύθυνση ΝΑ. Περνάμε πάνω από έναν στενό ορμίσκο με δυσπρόσιτη παραλία και υπέροχα διαυγή νερά. Η αμμουδιά της Βουρλιάς, στην αθέατη ανατολική ακτή, δεν πρέπει να είναι μακριά.

Έχουμε φτάσει στα μισά περίπου της

Τμήμα του οχυρωματικού περιβόλου της αρχαίας ακρόπολης του νησιού.

ουράς του κροκόδειλου, στο στενότερο τμήμα του νησιού. Τα σημάδια μάς οδηγούν στην κορυφή της ράχης. Ένα απότομο μονοπάτι κατηφορίζει ως την ειδυλλιακή αμμουδιά της Βουρλιάς. Με άλλες συνθήκες θα ήταν πολύ επιθυμητή με τα σμαραγδένια της νερά. Σήμερα, ωστόσο, προορισμό μας αποτελεί ο αρχαίος πύργος. Τον εντοπίζουμε στην κορυφή της απόκρημνης νότιας πλαγιάς της Βουρλιάς. Μετά βίας ένα μικρό του τμήμα εξέχει πάνω από την συμπαγή μάζα των θάμνων. Δεν είναι εύκολο να φτάσουμε ως εκεί. Τούτη τη φορά όμως δεν σκοπεύουμε να εγκαταλείψουμε την προσπάθεια...

Η Πρώτη της αρχαιότητας

Για ένα 5λεπτο ανηφορίζουμε την απότομη πλαγιά, παραμερίζοντας με δυσκολία τα πυκνά κλαδιά των φλόμων και των σχοίμων. Στην κορυφή του αυχένα

ανταμειβόμαστε για τον κόπο μας. Κάτω χαμηλά αγναντεύουμε την εκπληκτική κάτοψη της Βουρλιάς. Και μερικά μέτρα μπροστά μας, στην άκρη του γκρεμού, θαυμάζουμε το ισχυρότατο κτίσμα του πύργου. Το σχήμα του είναι ολότελα κυκλικό. Η τοικοποιία εντυπωσιάζει με τους λαξευτούς ογκόλιθους. Ας παρακολουθήσουμε όμως την περιγραφή, σε άψογη καθαρεύουσα, του **Σωτήριου Λυριτζή** (5): «Κάτωθεν αυτού του φρουρίου... εκεί όπου αρχίζει ο βραχίων ο σχηματίζουν τον όρμον, επί θέσεως περί τα 40 μ. υψηλής και βραχύδους, φαίνεται μικρός κυκλικός πύργος διαμέτρου 9 μ., κτισμένος με ογκολίθους λίαν επιμελώς εξειργασμένους, οι διαστάσεις των οποίων υπερβαίνουν ενίοτε το εν μέτρον».

Στη συνέχεια της περιγραφής του ο Λυριτζής αναφέρει: «Ανατολικώς και νοτιώς του κυκλοτερούς τείχους και πλησίον αυτού, επί του κατωφερούς εδάφους, κατακείνται περί τους 50 ογκολίθους, τινές των

Ο "ΛΑΜΠΡΟΣ" του Γιάννη Τεριζάκη περιμένει υπομονετικά τους επιβάτες του στο μόλο.

οποίων κατειργασμένοι, προοριζόμενοι προφανώς δια την ανύψωσιν τον πύργου».

Θα θέλαμε πολύ να επισκεφτούμε και το τείχος, νοτιότερα του Πύργου. Δυστυχώς δεν μας το επιτρέπουν το δύσβατο έδαφος και η έλλειψη χρόνου. Από τον Λυριτζή, ωστόσο, πληροφορούμαστε ότι το τείχος είναι χτισμένο στην κορυφή του λοφοπεδίου που υψώνεται ΝΔ και πάνω από τον όρμο της Βουρλιάς. Η τείχιση έχει πλάτος 0.90 - 1.35 μ. και είναι κατασκευασμένη από ασβεστόλιθους σκοτεινού χρώματος. Το 1928, ο Σουηδός αρχαιολόγος **M. N. Valmin** ήταν ο πρώτος και μόνος αρχαιολόγος που μελέτησε επισταμένως τα ερείπια του φρουρίου και αναφέρει ότι «αμφότεραι αι επιφάνειαι του τείχους είναι κατασκευασμένοι εξ ογκολίθων πολύ καλώς εξειργασμένων, το μήκος των οποίων φθάνει ενίοτε το εν και ήμισυ μέτρον. Η μελέτη τών επί τόπου οστράκων και πλίνθων αποδεικνύει ότι το φρούριον

τούτο αποτελεί αναμφιβόλως μίαν αρχαίαν ελληνικήν κατασκευήν».

Όρμος «Γραμμένο», ιστορία στους βράχους

Στην επιστροφή μας από την ουρά της Πρώτης ποδίζουμε, με περισσότερο χρόνο στη διάθεσή μας, τον όρμο Γραμμένο. Η σχετική μπουνάτσα μάς επιτρέπει να πλευρίσουμε τους κάθετους, λείους βράχους και να παρατηρήσουμε τα αρχαία χαράγματα τώσων και τόσων ναυτιλλομένων στους αιώνες. Θαυμάσιες πληροφορίες μάς παρέχει και πάλι ο Σ. Λυριτζής: «Ο μικρός της Πρώτης όρμος, το «**Γραμμένον**» έλαβε την ονομασίαν του εκ των εκεί εγκεκαραγμένων αρχαίων επιγραφών. Ούτος έχει μήκος περίπου 40 και πλάτος περί τα 30 μέτρα. Τας εκατέρωθεν του όρμου δύο όχθας, βορείαν

5. "ΓΑΡΓΑΛΙΑΝΟΙ, Ο ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ".

και νοτίαν, αποτελούσιν υψηλοί βράχοι με λείας παρειάς, επί των οποίων οι κατά την αρχαιότητα ναυτιλλομένοι έχουσιν χαράξει επιγραφάς.

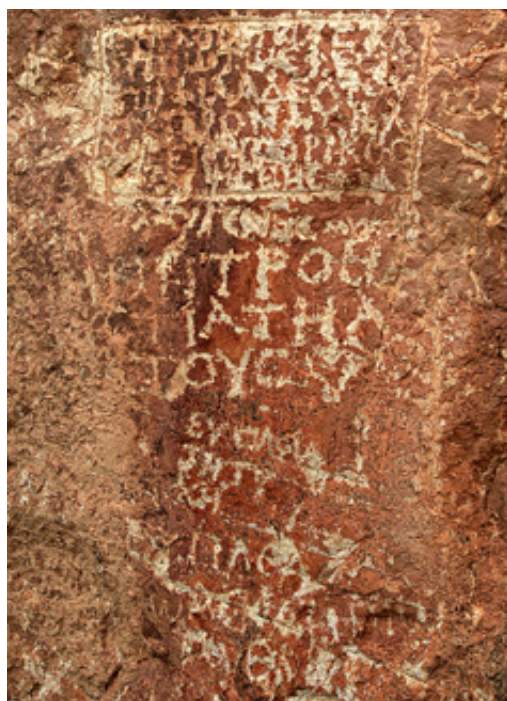
Η δυσκολία της μελέτης των επιγραφών τούτων έγκειται εις το ότι τινές αυτών είναι πολύ εφθαρμένα εκ της πολυχρονίου επιδράσεως της άλμης καθώς και εις το ότι αι πλείσται έχουσι χαραχθεί πολύ υψηλά. Των περισσότερων επιγραφών η μελέτη δύναται να γίνει μόνον από πλοιαρίου, δυσεπίτευκτος όμως είναι η προς τούτο απαιτούμενη ακινησία αυτού, επειδή δημιουργείται εκεί «ρεστία» (6) με την παραμικρήν ταραχήν της θαλάσσης, λόγω του στενού χώρου. Εκτός της φθοροποιού επιδράσεως των στοιχείων της φύσης, αι επιγραφαί της Πρώτης υπέστησαν και άλλων καταστροφών, εκ της ανθρωπίνης αμαθείας προερχομένων.

Το περιεχόμενον των επιγραφών είναι κυρίως ευχαί υπέρ ευπλοΐας (7). Έτσι, ναυτικοί καταγόμενοι εκ διαφόρων παρά την Μεσόγειον θάλασσαν μερών, προσορμιζόμενοι εις το Γραμμένο εύχοντο εν συντομία, όπως συνεχίσωσι καλώς τον πλουν. Βλέποντες λοιπόν τας επί του βράχου επιγραφάς των συναδέλφων των παρεκινούντο και αυτοί να χαράζωσιν την ιδικήν των ευχήν και το ιδικόν των όνομα. Έτο η εποχή, καθ' ην τα πλοία εκινούντο μόνο δι' ιστίων και κωπών, προετοιμών δε να μην απομακρύνωνται της ξηράς».

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η αναφορά του Λυριτζή σε ονόματα ανδρών ή πλοίων που έχουν χαραχθεί στις επιγραφές. Διαβάζουμε λοιπόν ότι «εν ταις επιγραφαίς της Πρώτης, το όνομα υπέρ ού η ευχή, εκφέρεται συνήθως κατά δοτικήν και είναι ή

6. Η "ρεστία" είναι ναυτικός όρος που σημαίνει ακατάστατο και ακανόνιστο κυματισμό, που εκδηλώνεται σε ορισμένους λιμένες με χαρακτηριστικό προσανατολισμό ως προς το πέλαγος, όταν σε αυτό επικρατεί "κλύδωνας", η λεγόμενη χονδρή θάλασσα. Οι αρχαίοι χρησιμοποιούσαν τον όρο "ανωρροθία" ή "ανάρρους", που σημαίνει αντίρρευμα, δηλαδή ροή προς αντίθετη κατεύθυνση, αναδρομή του κύματος προς τα πίσω.

7. Η "εύπλοια" είναι ο καλός πλους, το καλό και γρήγορο ταξίδι, η ουριοδρομία. Είναι επί πλέον και επώνυμο της Αφροδίτης, ως προστάτιδας αυτών που ταξιδεύουν.

Οι βράχοι στον όρμο "Γραμμένο" έχουν χαραγμένη "τη δική τους ιστορία".

όνομα ανδρός (**Εύπλεα τω Υψικλή τω Αθηναίω**) ή όνομα πλοίου (**Εύπλεα τοις «Διοσκόροις»**). Ενίοτε όμως εκφέρεται και κατά κλητικήν (**Ευτυχή Θεόδοτε Λεβέδιε, ο θεός εύπλοϊάν σοι δοίη δια παντός**).

Όνόματα πλοίων αναφέρονται: **Αθηνά, Αφροδίτη, Ασκληπιός, Δημήτηρ, Διώνσος, Θύελλα, Ποσειδών**, το παλαιοχριστιανικόν **Μαρία** και άλλα. Υπάρχουσι και χριστιανικά επιγραφαί με κεχαραγμένον τον σταυρόν. Αι επιγραφαί είναι διαφόρων εποχών, από τον ΣΤ' π.Χ. αιώνα και εντεύθεν. Μία εξ' αυτών, πιθανώς του ΣΤ' π.Χ. αιώνας, είναι γραμμένη βουστροφηδόν (8).

Τα μυστικά της Δυτικής Ακτογραμμής

Ο καιρός δείχνει επιτέλους να ηρεμεί. Ωστόσο, μόνον με φως απομεσήμερου μπορεί να φωτογραφηθεί σωστά η δυτική ακτογραμμή. Στις **15:10** λοιπόν ξεκινάμε από την Μαραθόπολη προς το ακρωτήριο Κεφάλι. Ανεμοδαρμένο όπως είναι, επιτρέπει την ανάπτυξη μόνον χαμηλής βλάστησης στην πλαγιά. Και, παρά το γεγονός ότι ο άνεμος έχει πέσει, το «μπόντζι», το ταρακούνημα δηλαδή του σκάφους από τον πελαγίσιο καιρό, εξακολουθεί να μας επηρεάζει.

15:23. Έχοντας ήδη καβατζάρει το Κεφάλι, διεισδύουμε σε μια στενή βραχοσχισμή.

- Αυτό είναι το «**Αυλάκι του Κατούλια**», λέει ο Γιάννης. Ο μόνος καιρός που το πιάνει είν' ο πουνέντες.

Τα νερά είναι διαυγή, ενώ οι βραχώδεις πλαγιές που περικλείουν τον ορμίσκο, τελείως κατακόρυφες, ιδανικές για αναρριχήσεις.

Συνεχίζουμε σε ολότελα βραχώδη ακτογραμμή με πετρώματα κατάμαυρα που φέρνουν στο νου τα αντίστοιχα νφαιστειακά πετρώματα της Νισύρου ή Σαντορίνης. Φτάνουμε στον κάβο «**Λιάρες**». Εδώ οι βραχώδεις σχηματισμοί είναι φοβεροί, η απόλυτη αγριότητα. Ήδη η ακτογραμμή σχηματίζει μια κοιλότητα, τον όρμο «**Ασκηταριά**». Γράφει σχετικά ο Λυριτζής: «Εις το νότιον μέρος του κορμού και επί της δυτικής πλευράς αυτού, εις ικανόν από της θαλάσσης ύψος, φαίνεται επί των βράχων

σπήλαιον, εντελώς απρόσιτον σήμερον, χρησιμοποιηθέν κατά την παράδοσιν, εις το άπώτερον παρελθόν, ως σκήτη. Εξ' αυτού η θέσις αποκτά το τοπωνύμιον «**Ασκηταριά**».

Μια απρόσμενη, ειδυλλιακή παρουσία, παρεμβάλλεται ξαφνικά ανάμεσα στην συνολική αγριότητα του τοπίου. Είν' ένας πολύχρωμος σταλαπετεινός. Πεταρίζει για λίγο αδέξια ανάμεσα στους γοργόφτερους γλάρους κι ύστερα χάνεται στα δικά του λημέρια, στην θαμνώδη λοφοπλαγιά. Φτάνουμε σε μια θαλασσοσπηλιά. Έχει μεγάλες διαστάσεις αλλά δεν εισχωρεί βαθειά στην ακτή, είναι μια «ανοιχτή» σπηλιά. Που μας εντυπωσιάζει γιατί, έστω και σε περιορισμένο βαθμό σε σχέση με τα κλειστά σπήλαια, είναι διακοσμημένη με σταλακτίτες τοιχωμάτων (9) και οροφής. Το άλλο εντυπωσιακό στοιχείο είναι η εκπληκτική χρωματική ποικιλία των βράχων: γκρίζοι, μαύροι, κιτρινωποί, καφέ και κεραμιδί που φέρνουν στο νου πετρώματα Σαντορίνης.

Ακολουθούν σπηλαιώδεις σχηματισμοί με αρκετούς υπαίθριους σταλακτίτες. Παντού οι βράχοι είναι κατακόρυφοι, κομμένοι με το γεωλογικό μαχαίρι της φύσης. Προβάλλει μια θαλασσοσπηλιά στενή, βαθειά και σκοτεινή. Η ρεστία που δημιουργείται είναι έντονη, μας απαγορεύει να εισχωρήσουμε.

Καβατζάρουμε έναν κάβο σουβλερό. Να και τα «ρουθούνια» του κροκόδειλου, δυο πανομοιότυπες, διπλανές οπές στους βράχους της ακτής. Πιο πίσω προβάλλει μια έκταση γνωστή, επίπεδη σχεδόν. Είναι το «**Μέγα Αμπέλι**», όπου το προηγούμενο απόγευμα είχαμε την απρόσμενη γνωριμία της Πατρίθια και του Μάρκουσ. Ο Λυριτζής σημειώνει σχετικά, ότι «*Βορειοδυτικώς της Παναγούλας, εις την δυτικήν*

8. Είναι επίρρημα και αναφέρεται στον αρχαϊότατο τρόπο γραφής από αριστερά προς τα δεξιά και από δεξιά προς αριστερά διαδοχικά, δηλαδή κατά τον τρόπο με τον οποίο στρέφονται τα βόδια στο όργωμα.

9. Είναι οι "παρπετασματοειδείς" λεγόμενοι σταλακτίτες, που δημιουργούνται με την μορφή πτυκώσεων, σαν συνέχεια των τοιχωμάτων ενός σπηλαίου, σε αντίθεση με τους κρεμαστούς της οροφής.

Η εντυπωσιακή "ουρά" του κροκόδειλου στο "Φανάρι", τον νοτιότερο κάβο του νησιού.

Χάρτης: "Τα Νησιά της Μεσσηνίας"
Εκδόσεις Road

Απέναντι: Ο στενός και απόκρημνος όρμος "Το αυλάκι του Κατούλια" βρίσκεται δυτικά, ακριβώς αντίθετα με το Γραμμένο. Αυτό τον όρμο χρησιμοποιούσε ως αραξοβόλι και ορμητήριο ο πειρατής για τις νυχτερινές εξορμήσεις του στο Γραμμένο.

Σ' ένα λεπτό καβατζάρουμε την ουρά με την «σπίθα» (τον μικρό φάρο) στο νοτιώτερο άκρο του νησιού. Το μπόντζι ως δια μαγείας ημερεύει. Πλέουμε πια σε ήρεμα νερά.

16:45. Μιάμιση ώρα μετά την αναχώρησή μας αράζουμε και πάλι στο λιμάνι της Μαραθόπολης. Ο περίπλους του νησιού έχει ολοκληρωθεί, η δυτική ακτογραμμή της Πρώτης μάς έχει αποκαλύψει πολλά απ' τα μυστικά της.

πλευράν της νήσου, απλούται μικρά κοιλάς 50 περίπου στρεμμάτων, ήτις καλείται **Μέγα Αμπέλι**.

Ένα λεπτό μετά το τοπίο γαλννεύει, εμφανίζεται το μοναστήρι. Βρισκόμαστε στον Όρμο **Κατεργολίμανο**. Εδώ έχουμε την δυνατότητα να εντοπίσουμε και από τη θάλασσα την χθεσινή στενότατη σχισμή με τον υποθαλάσσιο βρυχηθμό. Σήμερα το νερό εισχωρεί με ήπιους ρυθμούς, αθόρυβα σχεδόν. Λίγο πιο κάτω περνάμε ανοικτά από τον ορμίσκο «Μονόπετρο» με τα τυρκουάζ νερά.

16:10. Έχουμε ήδη συμπληρώσει μια ώρα εν πλω. Περνάμε μπροστά απ' το «**Γεράναιο Πηγάδι**», μια βραχοσχισμή. Εδώ είναι κι ο ομώνυμος κάβος στο ΝΔ άκρο του νησιού. Η ακτογραμμή είναι εξαιρετικά άγρια κι εδώ. Αμέσως μετά χαμηλώνει η στεριά, πλησιάζουμε στο ΝΔ τμήμα της ουράς. Το έδαφος είναι απίστευτα εχθρικό. Χώμα δεν υπάρχει ούτε ίχνος. Μόνον αναρίθμητες πέτρες, φυτεμένες σαν αιχμηρά μαχαίρια στην κατάξερη γη. Δεν είναι τόπος για να βαδίσει ή -πολύ περισσότερο- για να πέσει κανείς. Πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας οι βράχοι σχηματίζουν παράλληλες και διακριτές στρώσεις χρωμάτων: μαύρο, λαδί, κιτρινωπό και στη συνέχεια γκριζόλευκο. Πάνω τους σπάζουν με αφρούς τα κύματα του πελαγίσου πουνέντε που, καθώς προχωράει το απόγευμα, φαίνεται να ξυπνά.

Βιβλιογραφία

Σωτήριος Θ. Λυριτζής, «ΓΑΡΓΑΛΙΑΝΟΙ, Ο ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ», ΔΗΜΟΣ ΓΑΡΓΑΛΙΑΝΩΝ 2000.
Στ. Ψημένος - Αντ. Ιορδάνογλου, «ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ», ΕΚΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΚΑΙ ΝΟΜ. ΑΥΤ/ΣΗΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ.

Ευχαριστίες

Θερμότατα ευχαριστούμε:
- Τον ιερέα και Ηγούμενο της Μονής Γοργοπηγής κ. **Χαράλαμπο Κοροβίλα** για τις πληροφορίες και τα στοιχεία που είχε την καλοσύνη να μας δώσει.
- Ιδιαίτερα ευχαριστούμε τον καπετάνιο μας **Γιάννη Τεριζάκη**, που δεν αρκέστηκε απλά στην μεταφορά μας ή στον περίπλου του νησιού αλλά έκανε τα πάντα, ώστε το άρθρο μας για την Πρώτη να έχει την μεγαλύτερη δυνατή εγκυρότητα και πληρότητα.

Χρήσιμες Πληροφορίες

Μετάβαση στην Πρώτη: **Γιάννης Τεριζάκης**, τηλ. **6972 316.745**

Τουριστικές Πληροφορίες

marathoupoli.com.gr

